

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona

VIDÉKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

MÉRLETESEK:

4-betűs betűsor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyitási óra 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1903.

FELKÉLT SZERKESZTŐ:
Stauber József.

Szombat, július 4.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vesdörökk: Hare a vámsorompók körül.
- A képviselőház ülése.
- A városháza díszterme.
- A belgrádi királygyilkosságban.
- A politikai helyzet.
- Ellített milliemen.
- Rigó János levele.
- Öngyilkosság a bejelentő-hivatalban.
- Harminchét év előtt.
- A köznevelési elemi iskolák értesítése.
- A tornaegylet versenyel.
- Tárcs: A haramja özvegye. Irta: Grazia Deledda.
- Csarnok: A doktor úr! Irta: Szabó Ferenc.

Harc a vámsorompók körül.

Arad, július 3.

Bent a Házban tovább folyik a vita a miniszterelnök rugalmas programbeszéde fölött, meg odakünn pártközi tanácskozásokban keresik a békés megoldásra vezető varázsigét, mely a válság hullámveréseit a legendás hagyomány példájaként egyszerre lecsendesítene. Ezalatt pedig tárgyalnak és hasadoznak a pártkeretek erőstékei s a törvényhozás bárkája szétmáljással fenyeget.

Közben szinte váratlanul egy újabb akadály gördült az ellentétek kiegyenlítésének útjába, t. i. az 1899. évi XXX. t. cikknek kilátásba helyezett megváltoztatása. Ez az a híres paragrafus, a melylyel Széll Kálmán az önálló rendelkezés jogát, mely a kiegyezési tárgyalások haladékaiban önként bekövetkezett, ayoló évre, vagyis 1907-ig elformulázta. Ennek értelmében 1907-ben mégis a

vámközösség szükségképpen megszűnik, ha 1903. évben az autonóm vámtarifa érvénybe nem lép. Elég hosszú terminus volt ez 1899-ben, és ugyan ki sejtette volna, hogy ötödfélév múltán se lesz a dolog nyélbe ütve? Most azonban már megint nagyon közel van Magyarország gazdasági önállóságának törvény szerinti biztosítása, és mivel nincs kilátás rá, hogy a gazdasági közösség föltétele még ez idén létesülhessen: megkell magának a törvénynek minden áron változnia; mert fődolog a gazdasági közösség, vagyis Magyarország függősége közgazdasági tekintetben is, sőt legfőképpen ebben, s ha a törvény, mely a függetlenség életbelépésének akadályául hozatott, nem vált be, el kell annak tűnnie.

A kik a legsötétebb politikának titokzatos háttérében rémmeéseket terjesztenek, azt sutogták, hogy a katonai javaslatok ellen nagy zajjal megindított obstrukció, a nyomában kelt és a tömeges küldöttségek menesztése- és fogadásában nyilvánult országos mozgalom, Apponyi és a hiveinek kegyelet-sértő játéka a nemzeti aspirációk felköltése körül . . . mind csak arra lett volna hivatva, hogy a nemzet figyelmét eltereljék a gazdasági önállóságra a 67-es törvényekben biztosított követelésétől.

Mert ötödfél év előtt ez volt a jelszó; ezen törekvés kijátszásának célzatával vádolták Bánffy Dezső bárót, ezen vádra helyezték, az ellene szervezett obstrukció erkölcsi alapját; a gazdasági különválás irányzatának volt kénytelen Széll Kálmán hódolni ugyanazon formulával, a melyet

most Héderváry a programbeszédjében törleendőnek jelez.

Mert annyi bizonyos, hogy mindenféle intézmények között, melyek Magyarországon önállóságát célozzák, a gazdasági önállóság megvalósulása az, a melyet Ausztria leginkább perhorreszkál. Ausztria anyagi boldogulásának létföltétele Magyarország nyereségtermékeit iparilag feldolgozni, s a termelőknek százszoros áron mint iparcikket ismét eladni. Mi lenne Ausztriából, ha Magyarország önmaga dolgozna föl saját terményeit? Es mi lenne Magyarországhól, ha a száz milliók, melyeket a behozott iparcikkekért Ausztriának fizet, itthon maradnának, s azon sok százezer éhes ember megélhetését biztosítaná, kik most kereset hiányában más világrészekbe kénytelenek vándorolni, hogy ott munkát és kenyeret találjanak.

Ausztriára nézve a Magyarországgal való államközösségnek abban áll a legnagyobb értéke, hogy ez utóbbi amannak gyarmata. Ez jutott kifejezésre legutóbb egy osztrák diplomatának elejtett ama szavaiban: „Miért kellene Ausztriának a tengeren túl gyarmatokat szereznie, mikor Magyarországon a legjövendőbb gyarmatot bírja?”

A gazdasági közösségnek, Magyarország gazdasági függőségének fentartása első rangú érdek Ausztriára nézve. Es mivel, hogy a különváláshoz 10 évről 10 évre biztosítva van Magyarországnak a joga, mindent elkövetnek, hogy e joggal való éhletését megakadályozzák. Az erre szolgáló eszközök közt nem utolsó a szé

A haramja özvegye.

— Grazia Deledda. —

— . . . Az ám, én is jó családból származtam, — mesélte az özvegy. — Ennek a porontynak az apját is Zaunne nak hitták, mert hát a gyermekek viselje mindig az apja nevét, hadd legyen hozzája hasonló. Bizony derék ember volt és akkora, mint a jegenyeszáll, ibol a köpenyeg, itt lóg még most is a falon. Hozzá nem érnék, nem én, ha ugy kellene is megfagynom! — folytatta az özvegy és a durva fekete darócból szabott köpenyegre mutatott, amelynek ráncai között pókok szövögették poros hálójukat.

A fiamé lesz, majd ha belőle is olyan derék ember válik, mint az apja volt. Az apja haramja volt, az ám, tíz esztendeig élt haramjaéletet. Néhány hónapja alig múlt az esküvőnknek, már a Campagnara volt kénytelen menekülni. De sokszor elmentem utána, de sokszor meglátogattam a Gennargentu* tetején; vadbírkára, sasra, keselyűkre vadászott s a mikor meglátogattam, vadbirka combjával tartott jól.

A szabad ég alatt aludtunk, de ez a köpenyeg volt a takaró, s az uram keze mindig me-

leg volt, meg a mikor havazott is. Sokszor más haramják is jöttek a látogatóba, csupa derék, fűrge, mindenre, a halálra is kész ember. Azt hiszed tán, a haramja rossz ember? Rosszul hiszed, hugom, olyan ember az mind, a ki muszáj vele, hogy az erejét használja, punktum. Az uram nem egyszer mondta: régentén háboruba ment a férfiember, ma már nincsen háboru, de hát az ember kénytelen vele, hogy küzdjön és azért utonálló lesz, rabló és bardanákra* jár. Nem azért, hogy rosszat miveljen, hanem, hogy valami módon megmutassa, milyen ügyes és bátor ember.

— Szép ügyesség! Bizony Isten szép!

— Nem értesz te ahhoz, testvér, — vágta vissza büszkén az özvegy — sors rendeli azt így. Most pedig elmesélem, miért lett az én uramból haramja.

Valami komoly méltósággal mondta ezt, mintha az ő ügyes ura önként választotta volna tisztes és fényes pályáját.

— Alig néhány hónapja múlt, hogy egybekeltünk és jómódban éltünk; volt bőven rozsunk, pityókánk, gesztenyénk, szárított szőlőnk, volt jókora darab szántóföldünk, szép házunk, lovunk, kutyánk.

Az uram földesgazda volt; sokszor semmi

dolga nem akadt s olyankor unatkozott. Azt szokta mondani:

— Boltosnak állnék; ilyen tétlenül nem tölthetem el életemet, hiszen egészséges, erős, ügyes ember volnék s ha munkátlanul járok, mindjárt tele a fejem rossz gondolatokkal.

De hát nem volt ahhoz való elég pénze, hogy boltot nyithasson. Egyszer aztán megszólitotta az egyik barátja:

— Hallod-e, Zuanne Atonzu, akarsz-e eljönni egy kis bardanára? Sokan leszünk, a legkülönb haramják mutatják az utat; egy lovagnak a házát ostromolnánk meg, a mi színültig van estholmival, meg pénzzel. Lóhalálában jött ide közénk arról a tájékról egy ember, hogy hirt hozzon és bardanára hívjon bennünket; ő maga mutatja meg a házat. Erdőkön kell átmenni, hegyeken felkapaszkodni, folyókon átgázolni odáig. Gyere velünk!

Az uram elmondta nekem is a dolgot. No, minek neked annak a lovagnak az ezüst-holmija?

— Persze, — felelte az uram — fűtülök arra a rongyos pár villára, ami rám jut a zsákmányból; de hallod-e, hegyet, erdőt kell megjárni odáig, sok minden ujat látok . . . jó mulatság lesz. Meg aztán szeretném is látni egyszer, hogyan dolgoznak a haramják. Attól ne tarts, hogy baj történjék; hiszen hány fiatalember jön el velünk, ki azért, hogy

* Szardínia-sziget legmagasabb csúcs, magassága 1864 méter.

* Bardana: (az olasz irodalmi nyelven: gualdana) rabló hadjárat.

leőbb körökben elterjesztett amaz abszurd felfogás, hogy az elkülönítés Magyarország anyagi bukására vezetne. Volt már ugyan Magyarországnak Ausztriától külön vámterülete és tényleg a kizsákmányoltatására vezetett, csak hogy akkor ez az elkülönítés arra szolgált, hogy Ausztria a néki közgazdaságilag teljesen kiszolgáltatott országot önkényes vámpolitikájával végképen kiszipolyozza.

Magyarország külön államiségének semmi sem szolgálna feltünőbb jeléül, mint gazdasági önállósága. A magyar konzulátusok az ország jelvényeivel, a külön magyar gazdasági politika, melylyel a külföldnek számolnia kellene, mindennél jobban és hamarabb meggyőznék a világot egy független, egy önálló Magyarországról. Ezt nem lehet, ezt nem szabad engedni. Volt azelőtt külön magyar hadsereg, magyar tisztekkel, magyar nyelven vezényelve és nem volt baj miatta, mert azért vitézül harcolt, sőt annál vitézebbül az osztrák kabinet-politika céljaiért; de gazdaságilag önálló Magyarország az államközösségben még soha sem volt és ha lesz, akkor — úgy tartják Bécsben — „finis Austriae“.

Mindez nyilvánvaló dolog. Azért sutogták még tavaly, hogy a katonai javaslatok előtérbe tolása csak komédia, vörös posztó a tévutra csábítás céljából. Az ujonclétszám követelését szívesen oda fogják kínálni cserében a közös vámterület keretében kontemplált közgazdasági kiegyezésért. Így regélték a politikairémlátók az őszön. Es most? *Most Khuen-Héderváry oda kínálja a katonai javaslatok elejtését ama törvénycikk megszüntetése fejében, mely a gazdasági önállóságot biztosítaná az országának.*

Az első Bánffy-párt. *Bánffy Dezső* báró ellenzéki zászlóbontásának az első látható hatása Nagyváradon mutatkozik. A biharmegyei közélet több előkelő tagja azonosítja magát Bánffy programjával és elérkezettnek látja az időt arra, hogy e program alapján pártot alakítsanak. A „Nagyvárad Napló“ jelenti, hogy a Bánffy-párt legközelebb megalakul, még pedig a következőkben megállapított elvek alapján:

1. A közjogi kérdések másodsorba utalása.
2. Hamisítatlan liberális alap.
3. Közgazdasági önállóság.
4. Igazságos és arányos adóreform.
5. A választási jog kiterjesztése.
6. A nemzeti öntudat kifejlesztése és érvényesítése.

Az osztrák válság. Bécsből táviratozzák: A kihallgatás, melyben *Körber* miniszterelnök a lemondás okait adta elő, másfél óráig tartott. Ő felsége kegyesen hallgatta meg a miniszterelnök fejtegetését, azonban fenntartotta magának a lemondási kérvény felett való döntés jogát. *Goluhowski* grófnak tegnapielőtti kihallgatása ő felségénél, összefüggésben áll a kabinet lemondásával. A külügyminiszter, kinek évi szüneti utazására a franciaországi Vittelbe kellett volna visszaindulnia és a kit ott már lakása készen vár, még egy ideig Bécsben marad. Ő felsége ma újból kihallgatáson fogja fogadni a külügyminisztert. Bécsből táviratozzák, hogy dr. *Körber* miniszterelnöknek mai kihallgatása elmaradt.

Az ellenzék katonai követelményei. Az ellenzék képviselői a *Védőbizottság* ma délutáni ülésén előterjesztették azon katonai követelések sorrendjét, mely „nemzeti engedmények“ elnevezés alatt ismeretes a politikában. Az ülés elején üdvözölték *Kolossváry* Dezső honvédelmi minisztert, majd *Udvarý* Ferenc és *Bakonyi* Samu elősorolták az ellenzék katonai követeléseit, melyek a következők:

1. Két éves szolgálati idő.
2. Magyar katonai jelvények.
3. A magyar tiszteknek a magyarországi ezredekhez való áthelyezése.
4. Magyar nyelv a magyarországi katonai nevelő intézetekben.
5. Magyar vezényszó.
6. A katonai bírások reformja.
7. A póttartalék kontingentálása.
8. Alapítványi helyek a katonai iskolákban.
9. A Ludovika akadémia kifejlesztése.
10. Tüzérség a honvéd hadsereg számára.
11. Az önkéntesek magyar nyelvű vizsgája.

Bolgár Ferenc és *Pichler* Győző felszólalásai után *Khuen-Héderváry* gróf miniszterelnök itt jelentette ki, hogy téves az a nézet, mintha a kormány nem nyilatkozott volna a nemzeti engedmé-

nyekről. Kijelentette beköszöntőjében, hogy ebben is az előző kormány álláspontját teszi magáévá. A kormány álláspontja nehéz, nem adhat végleges nyilatkozatot, míg végleges megállapodás nincs.

A képviselőház ülése.

— Az *Aradi Közlöny* távirati tudósítása. —

Budapest, július 2.

Ma már teljesen megcsappant érdeklődés mellett folytatta a Ház a kormányprogram megvitatását. *Babó* Mihály volt az első szónok. Egy kis kvótavita nyomán azután hirtelen megnesepült a völgy, mert *Hieronimi* Károly állott fel szólásra, aki igen erős argumentumokkal szállt sikra a kormány mellett és különösen *Eötvössel* és *Zichy* Jánossal szemben. Beszédét majdnem egészében nagy figyelemmel hallgatta meg az ellenzék is. A jobboldal pedig gyakori tetszéssel kísérte; végül pedig sokan siettek üdvözlésére.

A folyosón a Kossuth-pártiak cserdesen huzódottak meg egy-egy szögletben, és a pártszakadást vitatták.

Részletes tudósításunk itt következik:

Elnök: *Dániel* Gábor alelnök.

A kormány részéről jelen vannak: *Khuen-Héderváry* Károly gróf miniszterelnök, *Lukács* László, *Kolossváry* Dezső, *Darányi* Ignác, *Láng* Lajos és *Tomasics* Miklós miniszterek.

Elnök megnyitja az ülést és bemutatja az irományokat.

(A miniszterelnök programja.)

Babó Mihály: Bizalmatlansággal viseltetik a kormány iránt és a miniszterelnöki programot tudomásul nem veszi. Főbizalmatlansága és 1899. XXX. t. cikk tervezett megváltoztatásából ered. A nemzetnek ez oly fontos érdeke: ez a javaslat t. i., hogy azt megváltoztatni nem szabad. Ezután *Tomasics* csatlakozott a Horvátország nem állam, tehát, ha a magyar hadsereg nyelve magyar lenne, abból még nem következik, hogy a közös hadsereg horvátországi része horvát legyen. Az osztrák kiegyezés ellen küzdeni fog, valamint a nemzeti vívmányokért is.

(A kvótajelentés.)

Buzáth Ferenc a házszabályokhoz szól. Szerinte a képviselőház okmányainak kinyomatása körül pongyolaság van. Így a kvótajelentés iratai nincsenek kinyomtatva.

Rakovszky István az összes kvótairatok szétoztatását kéri.

Holló Lajos a kvótajavaslatnak a bizottsághoz szóló küldését kéri.

Héderváry gróf miniszterelnök gondoskodni fog arról, hogy a kvótabizottságok iratai pótlólag betérjesszenek és kinyomassanak.

foglalkozást találjon, ki meg hogy agyonüsse az idejét. Jobb volna tán, ha korcsnába mennék?

Sirtam, rimánkedtem, de hát nem hallgott énrám. Végtere már azt mondta, hogy *Cagliari* megy, ott dolgoz van.

El is ment — sóhajtott az özvegy és én egyedül maradtam. Utóbb elmesélte az uram, hogyan járt. Voltak vagy hatvanan; apróbb csoportokra válna igyekeztek előre, időnként aztán előre megbeszéltek helyen összejöttek, hogy tanácsot tartsanak.

Vezetőjük a hirhozó volt, a bardana feje, lelke meg *Corteddu*, a haramja, a kinek szeme olyan volt, mint a tűz, a melle pedig csupa veres sörte; igazi Góliát volt; olyan erős, mint az istennyila.

Mikor utra keltek, az első napokban esett az eső, vihar járt, a folyók kiöntöttek és egyiküket leütötte a mennykő. Mikor feljutottak a Hát testvér-hegyre, *Corteddu* összehitta a bardana fejét és azt mondta:

— Testvérek, nem jót jelentenek az égi jelek. A dolognak rossz vége lesz s azonfölül magam árulást szimatolok; azt hiszem, a vezetőnk kém. Fogadjatok meg szavamat: hagyjuk félben a dolgot; úgy értem, hogy hagyjuk máskorra.

Sokan igazat adtak *Corteddu*nak, de *Pilatu* *Barras*, az *Oraniból* való bandita, a ki ezüstörrel járt, mert, hogy az igazi orrát golyó szakította le, felállott és azt mondta:

— Testvéreim az *Urban*, — mindig ezzel szokta kezdeni — testvéreim az *Urban*, a *Corteddu* tanácsa énnekem nem kell. A kutyafejét! Ha esik az eső, a' még nem azt jelenti, hogy az Isten nincs en velünk; az ilyen kis kényelmetlenség még jól is esik, legalább megkeményíti a fiatal embereket. Ha a vezetőnk el találna árulni, leütjük. Előre, legények!

Corteddu megcsóválta oroszlánfejét, egy másik haramja meg azt mondta csufondárosan:

— Látszik, hogy nincsen szimatja!

Pilatu *Barras* nagyot rikoltott:

— A kutya szimatol, nem a keresztyén ember, testvérem az *Urban*! Az én orrom ezüstből való, a tiétek csontból. Én csak azt mondom: ha a dolgot félbehagyjuk most, akkor bebizonyítottuk vele, hogy gyávák vagyunk; gondoljátok meg, fiatalemberek is eljöttek velünk, azoknak ez lesz az első próbájuk és a fickók alig várják, hogy megmutassák, ki a legény a gáton; ha most haza külditek őket, a gyáva-ságra mutattok vele példát; hazamennek a viskójukba, naplopók lesznek és soha senki sem látja hasznukat. Előre, legények!

Ezre aztán a többi fő is igazat adott neki és mentek megint előre. De hát *Corteddu*nak volt igaza; a vezetőjük elárulta őket. Annak a gazdag lovagának házában katonák voltak eldugva, nagy verekedés támadt, sok haramja megsebesült, sokat megismertek, egyiküket meg is ölték. Az uramra ráismertek, hát szöknie kellett.

Az én uram sohasem rabolt, a családja keresztéből élt meg és sok jót mivelte felebarátaival. Mindenünket el kellett adnunk, ez a ház maradt meg csak ni. Börtönbe sohasem került az én uram, pedig a carabinieriek örökké a nyomában voltak, akár a vadász a vaddisznóban. De ő minden cselvetést ügyesen el tudott kerülni s amikor a hegyek között keresték, olyankor itt aludt, itt, épen ott a tűzhely előtt, ahol most te ülsz.

Hadd mondok el, hogyan halt meg a lelkem. Két esztendője éppen annak. Meghallotta egyszer, hogy egy csapat carabinieri keresi a hegyek közt. Arra megüzente nekem:

— A míg a carabinieri keresnek, egy kis bardanára megyek; visszajövet nálad töltöm az éjszakát, kicsi feleségem; aztán megvárj ám!

Hát én csak vártam, vártam két éjszakán át, három éjszakán által és egész gombolyag fekete pamutot elköltöttem.

Három éjszakán át vártam, de már akkor szomorú lettem és ha férfilépést hallottam, hangosan vert a szívem. Egymás után multak az éjszakák, a szívem összetöprődött és végtére olyan kicsi lett, mint a mazsolaszem.

A negyedik éjszakán bekopogtak az ajtón; félretoltam a reteszt.

— Ne várj tovább, asszony! — mondta egy maskarás ember és beadta az ajtón az uram köpenyegét.

TÁVIRATOK.

Revolverlövés a görög kamarában.

Athén, július 3. A kamara költségvetési provizóriumot szavazott meg július hónapra. Az ülés után az ülésterem bejáratainál verekedésre került a sor, miközben revolverlövés is történtek.

Athén, július 3. Éjjelkor Delijanisz lakása erkélyéről beszédet mondott a néptömeghez, amelyben megtámadta a kormányt. Levidis miniszter pedig felszólította a theotogistákat arra, hogy őt mindennap kísérik el a kamarába. A tüntetések folyamán egy személy súlyosan megsérült.

Burok gyűlése.

London, július 3. A Reuter-ügynökség jelentéi Heidelbergből (Fokgyarmat): Tegnap gyűlést tartottak a Botha által egybehívott burok, amelynek tárgya fontos ügyek megbeszélése volt. Botha beszédet tartott, amelyben azt mondta, hogy a hollandusok nem kellene, hogy ellenálljanak a kormánynak, hanem inkább támogatniuk kellene azt minden fontos kérdésben. Határozatot hoztak, melyben sajnálatukat fejezik ki az ázsiai munkások behozatalát célzó előterjesztés tételle felett és amelyben felkérlik a kormányt, ne rójjon az országra 55 milliónyi hadisarcot, amíg meg nincs alkotva a népképviselő. Végül kifogásolták a nevelési rendszert.

A politikai helyzet.

(Az ellenzék „harcias elem“-e.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, július 3.

Ahány nap, annyi változás. Aki a politika hullámveréseit a bán kormányra lépése óta figyelemmel kíséri, észrevehette, hogy az ellenzék magatartásáról szóló hírek az obstrukciót illetőleg naponként felváltják egymást: tegnapelőtt elkerülhetetlennek látszott a kisebbség parlamenti harcának tovább folytatása, tegnap békés hírek jöttek az ellenzék magatartásáról és a Kossuth Ferencel való barátkozásról, ma pedig az obstrukció folytatásának híveiből olyan listát állítottak össze, amely a jelenlegi parlamenti viszonyaink szerint biztosítja egy esetleges obstrukció sikerét, természetesen nem eredményileg, hanem taktikailag értve ezt a sikert.

Azon jelenetek után, amelyek a képviselőház mai ülésén a Csávolszky beszéde alatt lefolytak, a szakadás a függetlenségi pártban végleges jellegűt öltött. Csávolszky szenvedélyes szónoklata a harc folytatása érdekében maga mellé vonzotta a függetlenségi párt harcias tagjait, a mérsékelték között viszont élénk és kínos visszataszást keltett. Az egyetértés és az egység tehát dühöng az ellenzéken s ma lépett tulajdonképeni tetőfokára, melyről az ut csak kétfelé vezethet.

A mai nap sikere inkább a harciasaké. Kossuthék holnapra érkezetet akartak összehívni, de el kellett halasztaniuk. Lehet, hogy az ok, amelyet az elhalasztás okául hoznak föl, tényleg igaz, de az sem lehetetlen, hogy félték a megjelenendők csekély számától, talán nem is azért, mert híveiknek kevés a száma, hanem mert a pártnak igen sok tagja nem foglalt még állást s a semlegesek távolmaradása olybá vétetnék, mintha azok is a harcot folytatni akarók táborába tartoznának. Barabás Bé-

lának ellenben állítólag *katvanöt* olyan aláírása van, amelyek tulajdonosai a harc folytatására készek.

Ez eseményekről a következő távirati tudósításokat vettük:

A király.

Mindig jobban eltérbe vonul a föltevés, hogy a mostani politikai zavarok miatt a király *le fog mondani a trónról* és helyét a trónörökös foglalja el. A királyt ugyanis végkép elkeserítette az a zürzavar, amibe most mindkét állam jutott. Mint budapesti tudósítónk jelenti, a Házban ma egy kiváló politikus így nyilatkozott:

— Minden higgadt, elfogulatlan, pártoktól távolálló polgár, aki féltő gonddal nézi az országot, így ekkor, fölveti magában az aggodalmas kérdést: Mi legyen ebből? Mi legyen mindennek a vége?

A függetlenségi hangosan hirdetik, hogy nem félnek az abszolútizmustól, mert rendületlenül hisznek a király esküjében. De hátha elkövetkezik valami, amire a függetlenségi párt nincs elkészülve, de amiről mi rebesgetni hallottunk a válságos napokban: hátha az öreg király lemond? A király hetvenhárom éves s példátlan zavarokkal küzd monarchiája mindkét államában. Hátha kimerül az uralkodás súlyos küzdelmeiben és lemond? Mi lesz akkor?

Végtelen bajok, bonyodalmak és zavarok állhatnak elő, ha közdolgaink intézésében — fönt és lent, — idejekorán fölül nem kerekedik a bölcsesség és a jobb belátás. De remélhetjük-e most, izgalmas idők indulatos forgatagában, ezt az üdvös fordulatot, holott a jelen állapotot valójában évtizedek hibái, hamisságai és válságai idézték föl és készítették elő?

Ha hónapokkal ezelőtt megadták volna azokat az engedményeket, a melyeket most adtak: nem jutottunk volna ennyire.

Most már többet kellene hozni. Az osztrák szellem és a bécsi körök politikája, úgy látszik, még mindig elkésik egy gondolattal s az az a kevés jóval, amit ad, rendszerint későn érkezik.

Attól tartunk, hogy súlyos válságok és összeütközések rejlenek az idők méhében.

Kossuth és a függetlenségi.

A képviselőház mai ülése folyamán Kossuth Ferenc a függetlenségi párt lemondott elnöke, miután közeledik ama öt-hat napi határidő vége, amelyen belül nyilatkoznia kell a pártelnökség visszafoglalásáról, *felhívást adott ki* a párt tagjaihoz, melyben ezek közül azon képviselőket, akik az *öt személyéhez és politikai magatartásához hűek maradtak*, holnap, szombaton délután 5 órára *értekezletre* hívta meg magához.

Az ívet néhányan aláírták, de utóbb arra kérték Kossuthot, hogy mondjon le az értekezlet tervéről, mert igen sok képviselő a déli vonatokkal el akar utazni a fővárosból s ilyenformán nem jelenhetnek meg teljes számban; ez pedig *kellemtelen magyarázatokra* adhatna okot.

Az ülés vége előtt Kossuth Ferenc tényleg visszavonta felhívását.

A miniszterelnök és a pártja.

Khuen-Héderváry még csak három nap óta miniszterelnök ugyan, de azért már nagyon otthonosan érzi magát a Házban. Erre vall nemcsak az, hogy tegnap már nem kevesebb, mint ötször szólalt föl, ami valóságos Széll Kálmánféle rekord, hanem az is, hogy már vicceket is csinál a folyosón, még pedig nem is rossz vicceket. Tegnap, mikor megérkezett a Házba

Khuen-Héderváry, vidáman mosolyogva ment végig a folyosón a miniszterelnöki szoba felé. Néhány ellenzéki képviselő ennek a mosolyának a láttára azt mondta neki:

— Ej, ej, kegyelmes ur, nagyon mosolygós vagy, nagyon jókedvűnek látszol! Talán bizony nagyon meg vagy elégedve a pártoddal?

Khuen-Héderváry tovább mosolygott és azt felelte:

— Hogy meg vagyok-e elégedve a pártommal? Az ellenkezőre, igazán mondom nektek, egyáltalában nincs okom. Különbösen is úgy vagyok a párttal, mint az egyszeri leány, aki azt mondta: „Igaz ugyan, hogy a vőlegényem nem szép ember, nem fess, nem szeretetre méltó, nem erős és nem gazdag, de egy előnye minden körülmények közt van: az, hogy engemet elvesz feleségül!”

A miniszterelnök egy pillanatnyi pauzát tartott, azután pedig hozzátette:

— Látjátok, egy előnye az én pártomnak is minden körülmények közt van: az, hogy engem támogat.

Szólt és mosolyogva haladt tovább a folyosón.

A harcias elem.

A folyosón, mint a harcnak szelleme járt ma Barabás Béla, fehér ívet lobogtat kezében, de a fehér szín most nem a béke színe, hanem a harcé. Erre az ivre írják alá azok a nevüket, akik a végletekig való harcot akarják folytatni, akik az obstrukció hívei. Az ülés elején tizenkilencen vannak aláíratkozva, de harmincegyen aláírásra biztosan számítottak az obstrukcionistaik, nem számítva ide az Ugronistákat, sem a már eddig is pártonkívüli ellenzékieket.

A mai nap számvetése szerint azoknak a képviselőknek a névsora, akik a harc folytatása mellett foglalnak állást, a következő volna:

Babó Mihály, Bakó József, Bakonyi Samu, Balogh József, Barabás Béla, Bartha Miklós, Benedek János, Bedőházy János, Beőthy Akos, Chernel Gyula, Csávolszky Lajos, Egry Béla, Eitner Zsigmond, Eötvös Károly, Fáy István, Farkas Balázs, Gabányi Miklós, Gáll Sándor, Hegedüs Károly, Hallebronth Géza, Hentallár Lajos, Hilberth Károly, Holó Lajos, Horváth Gyula, Kállay Lóránt, Kapotsly Jenő, Kecskeméthy Ferenc, Kovács Gyula, Krasznay Ferenc, Kubik Béla, Lengyel Zoltán, Leszkay Gyula, Lovszay Márton, Luby Béla, Luby Géza, Madarász Imre, Madarász József, Makay Zsigmond, Malatinszky György, Marjay Péter, Mezőssy Béla, Molnár Jenő, Nassi Pál, Oolicsányi László, Olay Lajos, Papp Zoltán, Polónyi Géza, Pozsgay Miklós, Rákosi Győző, Ráth Endre, Rátkay László, Reich Aladár, Rigó Ferenc, Sebess Dénes, Szederkényi Nándor, Szuba István, Sturmánn György, Thaly Ferenc, Tóth János, Ugron Gábor, Uray Imre, Vázsonyi Vilmos, Várady Károly, Visontai Soma és Vertán Endre. Összesen 65.

Természetes, hogy folyik a rábeszélés jobbra-balra és ez a névsor a hétfői Kossuth-párti értekezletig fogyhat, vagy nőhet.

A kölcsönös kapacitálás egyébként már lanyhul, az emberek kezdenek kifáradni és meglátszik a képviselőházon a nyár, meg az aratás ideje, kitűnik ez az üres helyek nagy számából is, ami a mai ülésen a padosorokban mutatkozott.

A miniszterelnök Zágrábban.

Khuen-Héderváry gróf miniszterelnök vasárnap reggel leutazik Zágrába, hogy elbu-

csuzzék a tisztviselő-kartól. Ugyanekkor foglalja el hivatalát *Pejacsevics* Tivadar gróf, az új horvát bán.

Klein igazságügyi osztályfőnök utódául egész határozottsággal *Kraljevics* államügyészt emlegetik.

A hivatalos lap az új bán kinevezését a következőkben közli:

Ő császári és apostoli királyi Felsége *Pejacsevich* Tivadar grófhhoz a következő legfelső kéziratot méltóztatott kibocsátani:

Kedves gróf *Pejacsevich*! Magyar miniszterelnököm előterjesztésére Ont Horvát-Szlavon-Dalmátországek bánjává ezennel kinevezem.

Kelt Schönbrunnban, 1908. évi július hó 1-én.

FERENC JÓZSEF, s. k.

Gróf *Khuen-Héderváry* Károly s. k.

Az új bán kinevezését Horvátországban semlegesen fogadják. Már az is eredmény azonban, hogy kinevezése ellenszenvet nem keltett.

Bánffy-Khuen-Héderváryról.

Politikai munkatársunk ma beszélgetést folytatott *Bánffy* Dezső báróval a *Khuen-Héderváry* kormány jövőjéről és a mai parlamenti állapotokról. *Bánffy* báró tudósítónk előtt a következő érdekes kijelentéseket tette:

— Három akadályon bukik el *Khuen-Héderváry* gróf kabinetje. Az egyik az az információ, amelyet *Khuen* gróf adott önmagának; a másik az az információ, amelyet *Khuen* gróf *Bécsben* szerzett, a harmadik az az információ, amelylyel *Kossuth* Ferenc kedveskedett neki. A három közül az első a legnagyobb. A horvát országgyűlés csak olyanfajta vármegyei tanácskozás. Tagjainak száma 120. Kilencven ebből a választott; illetőleg csak 88, mert *Fiume* nem küldi a rája eső kettőt. Van melléje hat püspöke, nyolc főispánja. De még csak nem is 120 a tagok száma; csak kiegészíthető annyira ama nagybirtokosokkal, akik legalább ezer forint egyenes adót fizetnek. Ilyen pedig máig, csak három akadt nagy Horvátországban. A szám tehát soha nem teljes. Ellenzéke pedig a bánnak kilenc-tizenkét ember. Hogy minő mérték ez a magyar képviselőház arányaihoz: azt a bán tán már tudja is.

— A *Vészi* József kilépését méltányolom és becsülöm. Nemes elhatározás volt, hogy követte *Széli* Kálmánt, még bukása után is egyik garanciális törvény jussán. Ez oly jellemes és szép dolog, amely igazi tiszteletet vitva ki. Neki most csak egy baja van: nincs, aki ezt a szilaj vérű tehetséget kormányozza.

— Ami az 1893. XXX. t. cikket illeti? Magam sem tennék, mert nem tehetnék másként mint a miniszterelnök. Ennek a törvénynek a hatályát, az egy adott esetre, az Olaszországgal kötendő szerződésre fel kell függeszteni. Mert szerződésen kívüli állapotba az országot hagyni nem szabad.

Tisza István a garanciális törvényről.

Tisza István gróf a félhivatalos Magyar Nemzet főszerkesztőjéhez ma levelet intézett, melyben nyilatkozik az 1899. XXX. t. cikkről ama támadások alkalmából, amelyek *Khuen-Héderváry* gróf miniszterelnököt ezen törvény-cikk esetleges megváltoztatásáról tett kijelentése folytán érték.

Azok közé tartozik — mondja *Tisza* István — akik örömmel fogadták az 1899. XXX.

t. cikket, annak összes stipulációit s így a 4-ik §. azon határozmányát is, hogy a külfölddel kezdendő tárgyalások előtt az autonóm vámtarifa új autonóm vámtarifával helyettesítendő. Kijelenti, hogy erre szükség volt, mert az előbbi vámtarifa mezőgazdaságunkat nem védte eléggé. Ez fegyver volt Ausztriával szemben azon cél elérésére, hogy a két állam olyan vámtarifában állapodjon meg, mely egyenlően védi a mezőgazdaság és ipar érdekeit.

Rendelkezését azonban ez a szakasz már betöltötte. A két kormány megálapodása olyan tarifa-javaslatot eredményezett, mely egészben kielégíti a magyar mezőgazdaság jogosult érdekeit is. Ugy de e tarifa törvényerőre emelkedését az osztrák parlamenti viszonyok még mindig akadályozzák s ennek folytán alig lehet életbevágó érdekeinket megóvni, ha nem kezdetünk a külfölddel előzetes tárgyalásokat. Érdekünk tehát, hogy az új javaslat alapján megkezdődjenek a tárgyalások.

Az 1899. XXX. törvény-cikk célját azáltal mozdítjuk elő, ha erre felhatalmazást adunk és *Khuen-Héderváry* gróf akkor jár el elődje intenciói szerint, midőn a felhatalmazást kéri a törvényhozástól.

A legújabb miniszter.

A *Pester Lloyd* holnap megjelenő számában írja, hogy a király személye körüli miniszterre — értesülése szerint — valószínűleg gróf *Somsich* Józsefet fogják kinevezni. *Somsich* gróf veje *Szögyény-Márich* Lászlónak, a monarchia berlini nagykövetének.

TANÜGY.

A községi elemi iskolák értesítője.

Arad, július 3.

Az aradvárosi községi elemi iskolák értesítői egybefűzve, vaskos kötetben jelentek meg. Az egybeállítást *Bokor* Alajos igazgató végezte, ki ezen iskolákról együttes statisztikát is állított össze. E szerint Aradváros összes községi elemi fiu- és leány-iskoláiban a növendékek száma az elmúlt tanévben 3906 volt. Ebből a *Weitzer* János-utcai A. fiu-iskolába járt 284, a B. iskolába 400, a *Kossuth*-utcai fiu-iskolába 371, a *Szent Péter-téri* fiu-iskolába 841, az újtelepi fiu-iskolába 841, a *Weitzer* János-utcai leány-iskolába 556, a *Hasszinger-utcai* leány-iskolába 408, az *Erzsébet-városi* leány-iskolába 348, az újtelepi leány-iskolába 826; övendék; a gáji vegyes iskolába 193 fiu, 142 leány, a ségai vegyes iskolába 19 fiu, 58 leány, a tanyai vegyes iskolába 22 fiu és 26 leány.

A *Weitzer* János-utcai A. fiu-iskola nyitja meg a sorozatot. Ennek az iskolának *Bokor* Alajos az igazgatója. Az év történetének szomorú része *Preisinger* József nyugalmazott igazgatónak negyvenkét évi tanítókodás utáni halála. A kiváló tanférfit szépen méltatja az értesítő.

Nevezetes esemény, hogy az iskola a *Templom-utca* nevének megváltoztatásával, *Weitzer* János-utcai iskola nevet nyert. A tanulók száma 284 volt az év elején, s 269 az év végén. Kitűnő előmenetelű volt 29, jeles 54, jó 84, I. rendű 68, II. rendű 89. A kitűnő tanulók ezek: első osztály: *Barát* Dezső, *Billich* Géza, *Boros* József, *Herold* Gyula, *Herbay* Jenő, *Kalmár* Tibor, *Kőmives* István; második osztály: *Almási* Jenő, *Binder* Iván, *Csáky* Ferenc, *Domokos* László, *Fischer* Jenő, *Fritz* Gusztáv, *Goron* Károly, *Grünberger* Oszkár, *Herold* József, *Holló* Gyula, *Issekutz* István, *Keller* István; harmadik osztály: *Freund* Lajos, *Gaál* Elemér, *Gebhart* István, *Heinrich* Gyula, *Koczás* József; negyedik osztály: *Brück* István, *Eissen* Gyula, *Issekutz* Géza, *Kovács* Antal.

A *Weitzer* János-utcai B. fiuiskola értesítőjét *Záray* Odön igazgató közli. Az iskolában, mely hat osztályos, a tanulók száma a tanév elején 400 volt, a végén 372. Kitűnő előmenetelű volt 86, jeles 72, jó 107, I. rendű 107, II. rendű 50. A legjobb tanulók nevei: első osztály: *Maresch* Béla, *Nachtnébel* László, *Pontye* János, *Poill* István, *Renyé* Béla, *Schmidt* László, *Szabó* Jenő, *Tüdös* Gyula, *Vannay* János; második osztály: *Simon* István, *Wiener* Ernő; harmadik osztály: *Németh* Gyula, *Poill* Miklós, *Somogyi* Lajos, *Tabakovits* Sándor, *Vollák* Lajos; negyedik osztály: *Nagy* Lajos, *Rákóczi* Imre, *Steinitzer* Károly, *Nachtnébel* Odön, *Szél* József; ötödik osztály: *Bilicska* Nándor, *Daugán* Gusztáv; hatodik osztály: *Frisch* Zsigmond.

A városháza diszterme.

(A városatyák szaporítása.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 3.

Mikor a városatyák számának szaporítása iránt országsszerte mozgalom indult meg, szóba került Aradon is, hogy a szaporítás esetén a városháza jelenlegi nagy terme nem lesz képes befogadni a megszorított képviselőtestületet. Szükségessé vált a nagyterem átalakítása, mert a mostani 152 ülőhelyhez képest a szaporítás esetén 208 ülőhelyre lesz szükség.

A közgyűlés erre szakbizottságot küldött ki, melynek feladata volt a mérnöki hivattal együtt megbeszélni az átalakítás legcélszerűbb módjait.

Ez a bizottság ma délután *Varjassy* Lajos helyettes polgármester elnöklése alatt összeült. A mérnöki hivatal az átalakításra két tervet mutatott be a bizottságnak.

Az egyik terv szerint a folyosót hozzá kellene venni teremhez s ez esetben új lépcsőházat kellene építeni. Ez a megoldás 25.000 koronába kerülne.

A másik terv az, hogy az eddigi ivalaku padosorok helyett egyenes, párhuzamos padosorokat kell beállítani, az ülőhelyeket meg kell szükíteni s ily módon meglehetősen nyerni a szükséges ülőhelyeket. Ez a megoldás körülbelül 5800 koronába kerülne.

Hegedüs László bizottsági tag egyik tervet sem fogadja el. Jöhet nemsokára olyan intézkedés is, hogy a mostani terem is nagy lesz. Azt indítványozza, hogy az angol parlament mintájára székekkel pótolják a hiányzó ülőhelyeket és pedig olyformán, hogy a mostani padosorok elé, közé és mögé hordozható, kényelmes székeket helyezzenek el.

Varjassy Lajos hozzájárul ehhez az indítványhoz, annál is inkább, mert már megindult a mozgalom a városatyák mostani számának leszállítása iránt.

A bizottság magáévá tette *Hegedüs* László indítványát.

Megemlítjük itt, hogy *Institoris* Kálmán polgármester a szerdai közgyűlés elé javaslatot terjesztett a városatyák szaporításának a jövő évre való elhalasztása iránt. Az egyik aradi lap a polgármester ez indítványának indokául azt hozza fel, hogy a diszterem átalakítása nagy nehézségekbe ütközik. Holott a polgármester előterjesztésének indokolása a következő: a városatyák felének mandátuma törvény szerint minden harmadik évben lejár. Ez a lejárat 1905. január hó 1-ére esik, vagyis 1904. év őszén a fél törvényhatóságot újra kell választani. Ha a szaporítást az idén ősszel vinnék keresztül, akkor az új városatyák felének mandátuma mindig egy évvel előbb járna le, amit a régi törzsvárosatyák felének mandátuma. — Hogy ez a két terminus egybeessék, azt javasolja a polgármester, hogy a szaporítást ne az idén ősszel végezzék, hanem egyidejűleg a

operette kerül előadásra *Aradi Aranka* vendég-fellépésével. Az operett, dacára annak, hogy ezte ismét operett előadás lesz, teljes szövegével, minden megrövidítés nélkül kerül színre. Este *Bob herceg*-et adják *Rózsa* Lillivel a címszerepben, a rendes szereposztástól csak azzal az eltéréssel, hogy *Anni* *Novák* Jolán, a győri színház tagja énekl, ki a múlt heti első bemutató alkalmával a közönség teljes elismerésére talált.

* *Beöthy* László színháza. A főváros magán építési bizottsága megadta az engedélyt *Krausz* Károly háztulajdonosnak arra, hogy a Király utcában levő s a Rémi-mulatót magában foglaló házát annak a színháznak a céljaira alakítsa át, amelynek *Beöthy* László lesz a művezető-igazgatója.

* *Egy görbe nap.* *Agai* és *Almássy* kitűnő bohózatából ma már az első öszspróbát tartották; a szereplők mindannyian már teljesen elkészültek szerepeikkel és a rendezőség most már csak az öszsjáték pontosságán fáradozik.

Öngyilkosság

a bejelentő-hivatalban.

(Führer Simon Öngyilkos kísérlete.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 3.

A városháza délnyugoti földszintjén, ahol a rendőrség hivatali helyiségei vannak, nagy konsternációt keltett ma délután egy öngyilkossági kísérlet, melyet *Führer* Simon ügynök, vászonkereskedő, alkusz és ismert választási főkortes követett el a bejelentő hivatalban, *Rámer* István alkapitány szobájában. *Führer* széken ülve, míg a rendőrtisztviselő az akták között keresgél, észrevétlenül elvette zsebkését s avval az oldalába szurt. A súlyosan sérült öngyilkos most a kórházban van.

Az öngyilkossági kísérlet előzményei és részletei ezek:

Führer Simont az aradi törvényszék sikasztás büntette miatt régebb idő óta ország-szerte körözi. Lefoglalt ingókat sikasztott el az árverés elől s ezért gyűlt meg a baja a bírósággal. *Führer* azonban megszökött az igazságszolgáltatás sujtó keze alól, ezért bocsátottak ki ellene körözést.

Ma délután *Führer* Simon váratlanul megjelent a városházán, a bejelentő hivatalba ment, a lakásával volt valami baja. A rendőrségnél természetesen tudták, hogy *Führer* körözve van s *Vidék* Gusztáv segédtiszt tudomására hozta *Führer*nek, hogy a városházát addig el nem szabad hagynia, míg *Green* Nándor t. főkapitány, a bűnügyi osztály vezetője hivatalába föl nem jön, mert a körözött és fölaltalt egyénekkel való intézkedés az ő hatáskörébe tartozik.

Führer láthatólag meglepte, hogy a rendőrség ilyen apodiktikusan ráolvasta azt, hogy körözve van s előbb méltatlankodva védekezni próbált. *Vidék* rendőrtiszt erre átment a *Rámer* kapitány szobájából a bejelentési irodába s onnan magához vette a „Rendőri Közlöny“-nek azt a számát, amely a *Führer* körözését tartalmazza, hogy elébe tárja *Führer*nek a valóságot.

Mikor *Vidék* a szobába — alig két perc múlva — visszatért, *Führer*, aki még mindig ugyanazon a széken ült, egy véres zsebkést mutatott föl a rendőrtisztnek, majd zsebkendőjével törölgetni kezdte az ujjnyi hosszú bicska véres pengéjét.

— Hát maga mit csinál? — kérdezte a rendőrtiszt a halálra sápadt embert.

Führer nem válaszolt, hanem kigombolta kabátját, mellényét s jobb oldalán közvetlenül a bordák alatt egy sebet mutatott, melyből erősen folyt a vér. *Führer* ugyanis a zsebkéssel öngyilkossági szándékból az oldalába szurt. Az után nemsokára megjelent a városházán

Tisch Mór dr. főorvos, bekötözte az öngyilkos sebet s azután mentőkocsin a kórházba szállították.

Az öngyilkosság okául *Führer*, mialatt sebet kötözték, azt hozta fel, hogy félt letartóztatásától s elkeseredett azon, hogy ki fog gondoskodni egyetlen leányáról, ha ő börtönbe kerül. *Führer* 39 éves nős ember, de feleségétől különválva él, egy leány-gyermeke van. Azt állítja, hogy a kést kétszer szurta testébe, de csak egy sebhely látszik.

Az öngyilkos ember sérülése meglehetősen súlyos, amennyiben minden valószínűség szerint a belső részeket is érintette, dacára ennek, ha belső vérzés nem áll elő, sebe nem lesz halálos.

Aradi Közlöny.

Julius elsejével új előfizetést nyitottunk az Aradi Közlönyre.

Ugy érezzük, hogy hangzatos előfizetési felhívásra nincs szükségünk. A vidék legnagyobb, legértelmesebb napilapját adjuk az olvasó kezébe, mert célunk az, hogy kimerítő, gazdag hirtanyaggal, lapunk szellemi részének előkelő színvonalával fölleslegessé tegyük a fővárosi lapokat.

Az Aradi Közlöny, függetlenségének teljes tudatában, a törhetlen, tiszta szabadelvűség, a nyílt szókimondás és a demokrácia fegyverével fog harcolni a jövőben is az igazságért és a közjóért.

Zászlónkon ez a jelszó: Mindent a közönség érdekében!

Az ARADI KÖZLÖNY előfizetési ára:

HELYBEN		VIDÉKEN	
házhoz hordva:		postán küldve:	
Egy évre	24.—	Egy évre	28.—
Fél évre	12.—	Fél évre	14.—
Negyed évre	6.—	Negyed évre	7.—
Egy óra	2.—	Egy óra	2.40

SPORT.

+ Az Aradi Athletikai Klub választmánya holnap, szombaton délután hat órakor a klub-helyiségben ülést tart.

Harminchét év előtt.

(A Königrätzi csata évfordulója.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 3.

Ma volt harminchetedik évfordulója az Ausztriára oly gyászos emlékü csatának, a *rückwärts concentrirung*-ról hírhedt königrätzi ütközetnek. Ez alkalomból *Hoitsy* Pál érdekes cikkben fejtegeti a csata elvesztésének okait, így vezetvén be elmékedését:

„Egy emberöltő telt el az esemény óta s a kapott leckét Ausztria mind e mai napig csak félig tanulta meg. Azt se jól. Politikai következtetéseit levonta az események, a meddig kénytelen volt vele. Kivonult Németországból. Megtanulta, hogy egy megelégedett Magyarország nélkül nem megy semmire. De hogy meddig sziveltte meg ezt a tanítást: hangosan bizonyítják a legutóbbi napok eseményei, midőn a magyar nemzetnek késhogyig menő küzdelmet kell folytatnia oly jogok elnyeréseért is, melyek vele születtek, s melyeket csak elnyomó ellenség szokott kétségbevonni, az is csak kivételesen.

Ellenben katonai tekintetben Ausztria akkor se, azóta se tanult. Pedig a königrätzi lecke nemcsak a politikusoknak szolt, hanem a katonáknak is. Ezeknek talán még inkább.”

Majd arról a fejetlenségről és kapkodásról emlékeztet meg, mely a csatározás alatt az osztrák hadvezetésben megnyilvánult, a következőket mondja:

„A császár maga intézkedik a legfőbb dolgokra nézve — Bécsből. A csata színterén nem vállalja el a vezetést, mint tette 7 esztendővel előbb *Solferinónál*, de azért ő intézkedik, mint valaha régen a hírhedté vált haditanács. Elrendeli táviratilag, hogy csatát kell állani, mikor a fővezér az ellenkezőt tanácsolja. Mikor már folyik az ütközet, akkor fosztják meg rangjuktól a vezérkari főnököt és a hadművelési iroda vezetőjét (*Hemkstein* és *Krismanicz*) s olyanokat tesznek helyükbe, a kiknek tudomásuk sincs a csatatervről, az ágyutüz közben kezdik azt tanulmányozni, hogy megvalósítsák. Már vége is volt az ütközetnek, s még nem volt befejezve a tanulmányozás.

És hogy teljessé legyen a fejetlenség, három főherceg van a kommandírozó parancsnokok között, a kik ellentétbe helyezkednek a főparancsnokkal, mint arról *Benedek* az emlékirataiban panaszkodik. *Vilmos*, *Ernő* és *Lipót* főhercegek.”

Hoitsy Pál cikkének befejezése ez:

S megváltoztak-e azóta a viszonyok?

Lényegében alig valamit.

A legfőbb hadur ma is a hadseregnek, ugyszólván, felelősségnélküli feje.

A főhercegek ma is született hadvezérek.

A legénység legnagyobb része ma sem érti a tisztek nyelvét, a tisztek egy nagy része nem képes magát a legénységgel megértetni.

A közérzést a *Gotterhalte* dallamával reménylik föntartani.

A königrätzi leckéből még máig se tudták levonni a tanulságot.

Hát iszen a generális urak koponyája tudvalevőleg kemény s nehezen hatol át rajta a világosság. De azért ennyi idő alatt, ekkora leckét megtanulhattak volna még ők is. Kivált ma, a Röntgen-sugarak napjaiban, melyek a legvastagabb csonton is átaljárnak. Vagy hogy ott lenne a hiba, hegy hiányos a koponyán belül való?

HIREK.

— A veszprémmegyei főispán. Fenyvessy Ferenc elhunyt óta betöltetlenül áll Veszprémmegye főispáni széke. Több jelöltet emlegettek eddig, így *Bauer* Antal és *Hegedüs* Loránt képviselőket, *Hunkár* Dénes nagybirtokost, egy *Esterházy* grótot és egy *Fiáth* bárót, de értesülésünk szerint ezeknek egyike sem fog kinevezettni. Befejezett dolog, hogy a veszprémmegyei főispán *Kolossváry* József, a jelenlegi alispán lesz, ami megfelel annak az óhajtatásnak, melyet a vármegyei közönség többsége nyilvánít. Érdekes, hogy *Kolossváry* József, aki már két évtized óta szolgálja Veszprémmegyét, a testvére *Kolossváry* Dezsőnek, az új honvédelmi miniszternek. A kinevezés, mint halljuk, már legközelebb publikáltatni fog. *Kolossváry* József utóda az alispáni székekben alkalmasint *Koller* Sándor mostani főjegyző lesz.

— Új magyar báró. A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király a személye körüli miniszter előterjesztésére *Barco* Ede báró szolgálaton kívüli honvédszázadosnak az örökös főrendiházi tagsági jog nélkül a magyar bárói méltóságot díjmentesen adományozza és ezen méltóságot nevezettnek örökbe fogadott fiára: *Manassy Barco* Györgyre is átruházta.

— Három új kanonok. A hivatalos lap a következő egyházi előléptetésekről, illetőleg kinevezésekről ad hirt: A király az esztergomi főkáptalanban *Rajner* Lajos pápai prelátus, honti főesperesnek, a főszekesegyházi főesperességre; *Pör* Antal pápai prelátus, mesterkanonoknak a honti és *Komlós* Ferenc pápa

Budapesti árú- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest. július 3

Délibeszede. Buzakinálát mérsékelt, a vételkedv korlátozt. Nyugodt irányzat mellett 18,000 métermázsza került forgalomba, változatlan áron. Egyéb gabonanemek elhanyagoltak. Időjárás szép.

Készlettele. Berlin 1/2 olcsóbb, Páris 5 magasabb.

Zárólat 18 órakor.

Table with 2 columns: Item name and price range. Items include Buza októberre, Rozs októberre, Zab októberre, Tengeri júliusra, etc.

Zárólat 5 órakor.

Table with 2 columns: Item name and price range. Items include Buza októberre, Rozs októberre, Zab októberre, Tengeri júliusra, etc.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. L. Főnlak. Első levele nem érkezett meg hozzánk s bizonyára ezért nem kapott kérdésére választ. Megjegyezzük azonban, hogy a lapra való előfizetés nem jár avval a joggal, hogy az előfizető a szerkesztőségtől az ő magánügyeiben szolgálatokat követelhesse.

M. A. Mag. arad. A vasárnapi munkaszünetről szóló új rendelet szerint a vidéken lévő szatócsüzletek is délelőtt tíz órakor zárandók.

NAPIREND.

Július 4. Szombat. Róm. kath. naptár: Ulrik. — Protestáns naptár: Ulrik. — Izraelita naptár: Sabbat, Chukath.

Július 5. Az aradi hegyvidéki turista-egyesület kirándulása a godinyesdi csepkőbarlanghoz.

CSARNOK.

A doktor úr.

Irta: Szabó Ferenc. [4] (Folytatás.)

VI.

Krivánlakra is átlátogatott előbb, csak egyszer-kétszer, később, hogy a papokkal megismerkedett, egyre sűrűbben.

illetőleg, mert olyan keresztény volt, akárcsak Szent Remigiusz. Szorgalmasan járta a templomot, vasárnap két ízben is, ha vasárnap látogatott át; gyónt, vezekelt; ami ugyancsak dicséretes dolog tanult embernél, a már hideg szkeptikus világban.

Krivánlakon senki sem látogatta olyan szorgalmasan a templomot, mint a Králik és Mihálik család. Így lehetetlen volt meg nem ismerniük a doktor urat, ki állandóan a gyóntatószek mellett ült, rizporos, itt-ott vörösbecsillogó haja a nagy áhitatban alá hullt a homlokára s míg a csemetyű meg nem szólalt, fejét fel nem emelte volna a magasba egy világgért.

A tisztelendő ur egy ízben nyilvánosan is megdicsérete a vallásos buzgalmaért, hogy példát mutasson sokszor tévelygő juhainak.

— Nemcsak a mindenek Atyja, de az ő megbízott szolgálja is kedvesen veszi az igaz szívek áldozatát! Atyámfiai, kövessétek e nemes példát!

A két előkelő csatád úgy intézte a dolgot, hogy a főtisztelendő ur bemutatatta nekik e rendkívüli embert. A megismerkedés után sokáig sétáltak a piacon, elől a fiatalok, közrefogva a doktor urat, aki olyan kedvesen hajlongott jobbra-balra, mint valamely pompás legyező, egy szép asszony kezében.

VII.

A doktor urat, úgy látszik, teljesen kielégítette a két család barátsága, mert nem igyekezett új ismeretségeket kötni. Nem volt hété, hogy csendes falujából be nem rándult volna; noha az ott töltött „idyllikus élet harmonijára messze ringó habmorajként zsong utána s visszahívja a kebelére”, amint mondani szokta.

De az a borongó árnyék ujólag végig suhant a gondos szülők lelkén, hogy vajjon melyik leány a kiválasztott? Mert hogy mind a kettő iránt nem érezhet egyformán, több mint bizonyos.

Králikné olyan formát mondott egy alkalommal a férjének, amikor az ablakból tűnődve legeltették szemüket az ákácok alatt sétáló ifjakon.

— Szép ez a barátság, minden esetre szép. Nagyon lekötelezve érezzük magunkat a doktor ur iránt: de ha Mariskával szemben nem érez többet a barátságánál, idején való lesz felbontani a viszonyt, nehogy elrontsuk vele a szerencséjét. . . Nem is mer senki közelni hozzá, fél hogy hidegséggel, visszautasítással találkozik.

Králik ur e józan, megfontolt beszédre egyebet nem tehetett, mint helybenhagyólag bólintott a fejével. Nagyobb nyomaték okáért a füstölgő pipaszárat is kivette a szájából.

— Ha még a jövő héten sem nyilatkozik vagy nem tesz különbséget a két lány között, okkal-móddal kérdőre vonod! Érted?

Králik ur szerette volna még azt is megtudni, hogy ezzel a fifikus okkal-móddal miképpen lehet kérdőre vonni egy doktort? Mivel pedig az asszony adós maradt a részletezéssel, okosabbat most sem tehetett, mint ujólag helyeslőleg bólintgatott s pipáját visszadugta a

szájába. Jó az olyankor, ha valaki nem akar beszélni.

Eddig mindig együtt volt a két család, úgy hogy voltaképpen sohasem lehetett tudni, hogy melyikük vendége a doktor ur. Az életrevaló asszony kitalálta a módját, hogy ez a furcsa állapot miként szűnjék meg.

— Ezentul itthon maradunk, nem megyünk sehova. Ha hozzánk nyit be a doktor tudni fogjuk, hogy a miénk s tudunk módot találni arra, hogy a miénk is maradjon.

— De így olcsóbb volt a mulatság, ha az ebéd itt, a vacsora ott volt, vélekedett Klárik ur szerényen, aki a sporoláson kívül, semmiféle fontosabb érdeket nem ismert.

— Kérlek akinek eladó lánya van, annak nem szabad latolnia minden garast! Hogy akárod férjhez adni? Replikázott az asszony olyan hangon, hogy az utcára is lehangzott. Ez aztán arra birta, hogy mérsékelje egy kisést. Eddig is hozzánk nyitott be inkább, mint hozzájuk.

Králik ur nem emlékezett ilyen alaposággal a történetekre, hogy jöttek-e vagy sem? Azt azonban élénken tudta, hogy jó maguk gyakran átmentek, ha a doktor ott volt. Csak hogy az ilyen dolgokból nem szabad nagy észrevételeket csinálni, ha az asszonynak már a meggyőződése.

— Jövőre zártabbá tesszük a házunkat. Így aztán kiviláglik minden . . . Te is jobban tesszed, ha nem kéred ki minden semmisségben a Gáspár barátod tanácsát, nehogy azt higgye, hogy különb ember nálad!

(Folytatása következik.)

Vasuti közlekedés.

— Érvényes 1908. évi május hó 1-től. —

Table with train schedules. Columns include: Station (ARADROL, ARADRA), Direction (Budapest felé, Erdély felé, Temesvár felé, Szeged felé, Brád felé), Train Name, and Time.

Motormenetek

Arad-Szabadságtér és Battonya között.

Table with train schedules for Battonya. Columns include: Direction, Train Name, and Time.

Nyári színház.

Szombaton, 1908. évi július hó 4-én:

BEREGI OSZKÁR mint vendég:

Romeo és Julia.

Tragédia 5 felvonásban. Irta: Shakespeare. Fordította: Szász Károly.

S Z E M É L Y E K:

Table with actor names. Columns include: Actor Name, Role/Character Name.

Kezdete este 8 órakor.

9441—1903. kbsz.

Hirdetmény.

A vasárnapi munkaszünetre vonatkozó eddigi összes rendeletek hatályon kívül helyeztetvén, kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur 6 nagyméltósága 28559/1908. sz. alatt kelt rendeletével azon iparnemeket, a melyeknél, s azon módozatokat, a melyek mellett az ipari munka vasárnapokon, és Szt. István király napján végezhető lesz: a következőkben határozta meg:

Végezhető lesz az ipari munka:

I. mert az üzem félbeszakítása lehetetlen:

1. az anyag-, porcellán-, majolika-, és a kőedény-iparnál, nemkülönben a mész-, fész-, cement- és tégláégető iparnál kizárólag az égetési munkák;
2. borkereskedőknél, illetve borraktáraknál és pinczészetnél a házilag végzendő sürgős javítási munkák;
3. a bőr iparnál a kavarási és bőrforgatási ipar munkák, de csak legfeljebb délelőtt 9 óráig;
4. a cukor iparnál a cukorgyártással és finomítással járó munkák;
5. az ecet iparnál a feltöltési és az erjedési műveletek körül végzendő ipari munka;
6. a fehéritési iparnál a chlorozási és lugozási munkák legfeljebb délelőtt 10 óráig;
7. a keményítő iparnál;
8. a kender ásztatási iparnál azon ipari munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr;
9. a kertészeti iparnál a termeléssel és mivellel kapcsolatos félbe szakíthatatlan és sürgős munka;
10. a kőolaj fiamító iparnál azon ipari munka rész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr;
11. a légszesz iparnál kizárólag a légszesz előállítására, a lámpák meggyújtására és eloltására szükséges ipari munka;
12. a malmoknál az őrlési művelet;
13. a papír-, a papírpép- és cellulose-iparnál a félbeszakítást nem tűrő munka;
14. a pótkávé- és katáng szárító iparban azon ipari munka, mely ősszel a répa vagy gyökér feldolgozására és szárítására elkerülhetetlenül szükséges;
15. a sajt készítő iparnál, valamint a vajgyártásnál a tejszin meg-savanyodása miatt károk nélkül félbe nem szakítható munka (22436—1902 V. 28.)
16. a szalámi-gyártásnál a félbeszakítást nem tűrő munka;
17. a selyem iparnál:
 - a) a selyemgubók beváltásának ideje alatt a selyemgubók átvétele s továbbítása, fajtása és gondozása körüli munkák;
 - b) a selyemérpete-készítés által igényelt munka;
18. a sertőző maláta és
19. a szeszipar, valamint a szeszfinomítás és élesztő gyártás az élesztőnek elfuvarozása, nem különben a szeszipar és szeszfinomítás akadálytalan folyamatának biztosítása céljából mellőzhetően és el nem halasztható javítási munkálatok (86753—1901. II/19—902);
20. A színnyomásnál és kékfestésnél végzendő azon munkák, melyek a folytonos üzem félbenemszakíthatása miatt szükségesek;
21. A tésztagyártásnál a szárítással egybekötött munka déli 12 óráig;
22. Az üveg gyártásnál amennyiben a regeneratív fűtő készülékkel üzetik a fűtési, az üvegolvasztási és üvegfúvási félbeszakítást nem tűrő munkák;
23. A vas és acélgépek üzemágainál mindazon munkák, amelyek félbeszakítást nem szenvedhetnek, jelesen a vas és acél olvasztó, kavarási, finomító és csőforrasztó pestek hengerlő művek munkái, az ezekkel kapcsolatban levő és üzemük folytonosságához szükséges összes műhelyek, a gáz és gőzfejlesztő, szénégető, kokszegető, faaszító, pörkölő és öntő üzemek, a helyi szállító pályák és egyéb mellék műveletek, valamint berendezések félbeszakítást nem tűrő munkái;
24. A vegyészeti iparnál az üzem azon egyes műveletei, melyek félbe nem szakíthatók, pld. az izzó, láng és olvasztó kemencéknél ólom kamrák és retortáknál folyó munkák stb.
25. A villamos erőt, illetve áramot előállító telepeknél előforduló ipari munka.
26. A zománczott vasedény iparnál az olvasztási, égetési és ónégetési munkák.

II. Mert a fogyasztó közönség igényei a folytonos üzembentartást megkövetelik

A) Vasárnapokon és pedig I. egész napon át:

- a) a baromfi hizlaldák üzembentartásával járó összes munkálatok (86040—1903.)
- b) bucsukon és ajtatoságra szolgáló egyéb gyülekezeteken az ugynevezett bucsucikkeknek, mint pld. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusítása.
- c) A cukrász és mézeskalács iparnál;
- d) Élő állatoknak felhajtása, szállítása, szállítás céljából úgy gyors mint teheráru gyanánt feladása, megérkezésükkor a szállítási eszközökből való kirakása az állomásról rendeltetési helyükre szállítása, illetve hajtása, továbbá robbanékony áruknak szállítási eszközökből való kirakása és hazaszállítása (81413—1901. V/17. és 22436—902. V/23)
- e) a fényképész iparnál (94183—1902. VII/18.)
- f) fürdőintézeteknél a szükséges munkák.

- g) hírlapok elárúsítása és szétfordása;
- h) az izraelita husvéti kenyér előállítására és árusítására;
- i) jégnek gyártása árusítása, szállítása, szállítás céljából feladása, rendeltetési helyén kiadása és az állomásról elfuvarozása (63617—901. IX/25.)
- j) kenyér, péksütemény tej és gyümölcs elárúsítása és házhoz szállítása, az ezek árusítására berendezett üzletekből ép úgy, mint az egyes pékműhelyekkel kapcsolatban — a kicsinyben elárúsítás céljaira — különállóan létesített kereskedelmi üzletekből, melyekben azonban műhely segítségemmel nem alkalmazható.
- k) a kofák üzlete, amennyiben az áruk üdülő és mulató helyeken, vagy városokon illetve a községen kívül sátrak alatt vagy valamely szokásos más állványon, vagy földön kirakva árusíthatnak.
- l) lakásoknak sürgős átalakításáról a szükséges munkák, azonban csak a hatóságilag szabályozott költözködési időszakokban, valamint az ezeket megelőző és követő egy-egy hétben; a czímfestéssel foglalkozó iparosok iparához tartozó munka, de csak a törvényes költözködési napokat megelőző és követő 8 napon belül eső vasárnapokon és csak akkor, ha az magánhelyiségekben és műhelyekben végeztetik (84842—1893. XI/23-án.)
- m) a nyomda iparnál a halasztást nem tűrő állami és hatósági nyomtatványok, szinlapok, műsorok, gyászjelentések előállítására és szétfordására.
- n) országos vásárok napján az ipari és kereskedelmi elárúsítás, és pedig nemcsak a vásártéren, hanem a vásártartó város, illetve község egész területén, ugyancsak országos vásárok alkalmával a szállítás, illetve fuvarozás. Addig, míg a baromvásárok vasárnapon tartatnak, ezen baromvásárokon a szizgyártók, kötelesek és bognárok áruikat eladás céljából kirakhatják. (84842—1893. XI/23-án; 86753—1901. II/19—1902.)
- o) a szálloda, vendéglő, sör, pálinka és bormérő, kávéház és kávémérő iparoknál, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket is, vagy az ily üzletekben szokásos bármely étel vagy ital kiszolgáltatását;
- p) a szodavizgyártása elárúsítása és házhoz szállítása,
- q) természetes virágok árusítása;

2. délután 5 óráig.

Oly községekben, melyek az ország határától 10 kilométer távolabb nem esnek az ezen rendelet II. A. I. pontjai alatt nem említett minden ipar és kereskedelmi elárúsítás.

3. déli 12 óráig.

- a) a borbély és fodrász iparnál az üzleti helyiségben, azontul csak magánlakásban színházakban vagy hasonló előadások alkalmával házhoz hiva;
 - b) a burgonya zuzó iparnál az áru előállítására és szállítására;
 - c) a gép iparnál a sürgős és halaszthatatlan munkák;
 - d) gyorsáruknak fuvarozása, felvétele és kiszolgáltatása általában, valamint sörnek, élő baromfinak és romlékony természetű élelmi szereknek, mint friss gyümölcs, friss főzelék, friss hus, friss hal, leőlt baromfi, leőlt vad, tojás, tej, túró, vaj stb. fuvarozása, elszállítás céljából teheráruként való feladása, valamint a teheráruként érkező ily cikkek közül álló küldeményeknek kiadása és az állomásról való elfuvarozása oly helyiségekben, melyeknek állomásain az említett árukat szállító vonatok déli 12 óra után közlekednek, az említett árucikkek a vonatközlekedés idejéhez képest déli 12 órától is fuvarozhatók, vasuti szállításra felvehetőek és kiszolgáltathatók. (63617—901. IX/25. és 22436 902. V/23)
 - e) a kézi zálog üzletekben a zálogtárgyak bezálogosítása és kiváltása (31412/901—V/17.)
 - f) a kisiparnál sürgősen rendelt javítási munkák.
 - g) a magánosok által a sütőhöz a sütés céljából vitt tésztaemlékek és husfélékek az illető sütőműhelyben való kisütése mindazonáltal azzal a korlátozással, hogy ezen munkálatok teljesítésére a sütő iparos rendes üzleti személyzetéből legfeljebb egy erre önként vállalkozó egyént alkalmazhat, s ezen délelőtt 10 től déli 12 óráig terjedő rendkívüli munkaidő, az illető alkalmazott kötelezett munkaidejébe semmi címen be nem tudható;
 - h) a mészáros, hentes és kolbászkészítő iparnál az elkészítés, elárúsítás és szállítás;
 - i) sertés hizlaldó telepeknél a hizlaldához szükséges anyagok szállítása, sertéseknek a szállásokba vagy telepekbe behajtása.
- A június és július hónapokban eső vasárnapokon azonban oly városokban, melyeknek lakossága a 20000-et meghaladja, a jelen 3-ik pont c, e, f, h, alatt elősorolt munkák csak délelőtt 10 óráig folytathatók.

4. Délelőtti 10 óráig.

- a) minden a napi élelmezés körébe tartozó cikkek, úgymint: zöldségfélék, só, liszt, cukor, kávé, fűszer, bor, tea, rum, csomagok, főzelékek, husneműk elárúsítása és házhoz szállítása, nemkülönben a szatócs üzletekben elárúsítás és házhoz szállítás;
- b) a pékipar munkálatok, ideértve a pékműhelyekből történő elárúsítást és házhoz szállítást is;
- c) vasárnapokra eső hetivásárokon az elárúsítás és szállítás;
- d) a vidéken és Horvát Szlavon országok területén minden, a jelen rendelet II. A) 1.) 2) és 3) pontja alatt meg nem nevezett ipari és kereskedelmi üzletekben az elárúsítás és házhoz szállítás.

5. Délelőtti 9 óráig:

Az iparszerűen üzött ablaktisztítás és szobapadló fényezés (80067—902. IX/29);

B) Szent István napján:

Az a) 1. alatt felsorolt üzletekben, kivéve a h) l) és n) pontok alatt felsoroltakat, továbbá a 2, 3, a), b), d), f), g), i), a 4. a) b) és 5 pontok alatt felsorolt ipari munkák, az ott említett időn belül.

